

بسم الله الرحمن
الرحيم

مطالعات اجتماعی

پنجم دبستان

سرزمین ما فصل ۲

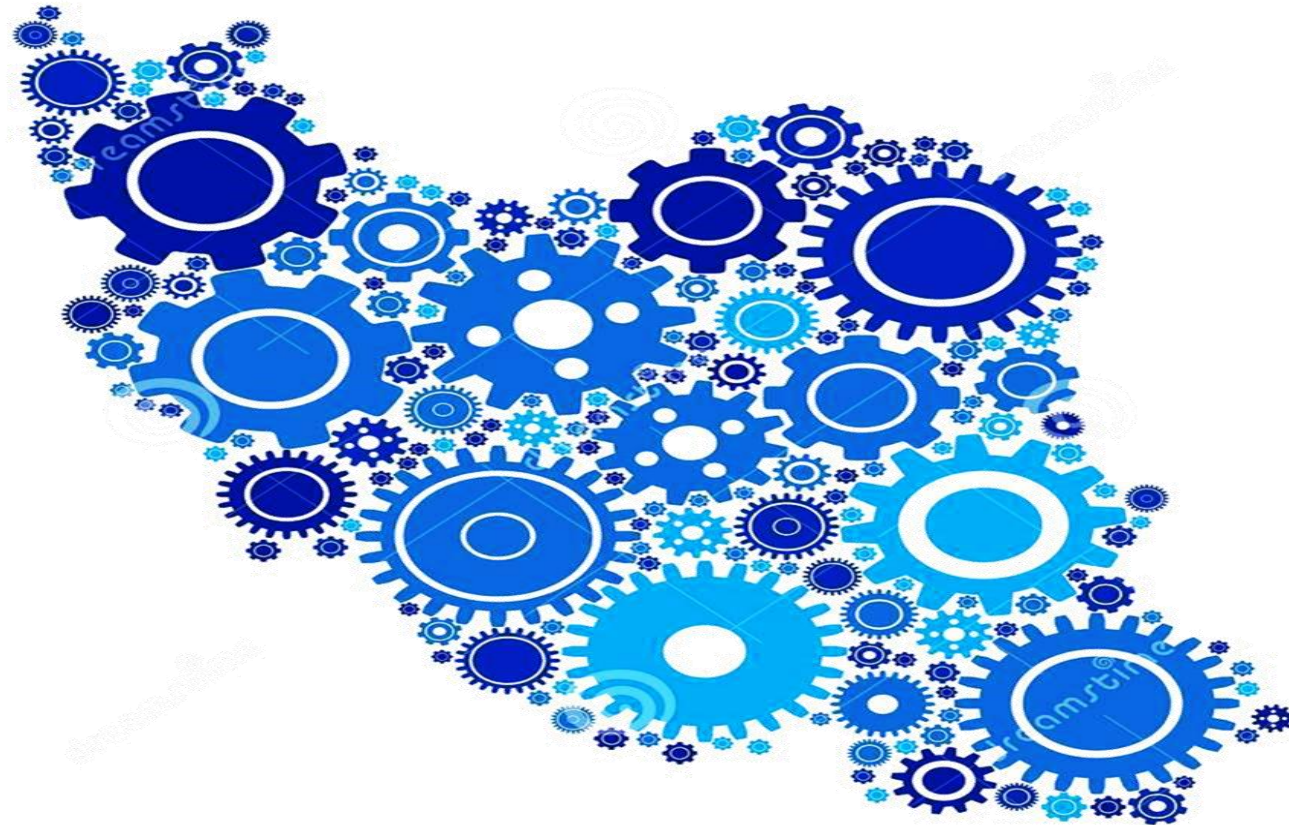
فصل ۲

سرزمین ما

- درس ۵- جمعیت ایران ۲۲
- درس ۶- منابع آب ایران ۲۷
- درس ۷- نواحی صنعتی مهم ایران ۳۲
- درس ۸- راه‌ها و حمل و نقل (۱) ۳۷
- درس ۹- راه‌ها و حمل و نقل (۲) ۴۳
- درس ۱۰- کشور ما چگونه اداره می‌شود؟ ۴۹

نواحی صنعتی مهم ایران

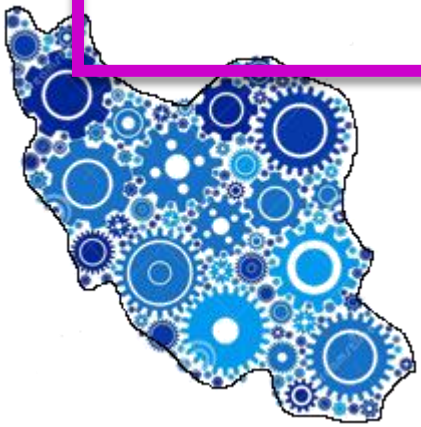
در کتاب مطالعات اجتماعی سال سوم خواندید که همه ی کالاهایی که از آنها استفاده می کنیم از «**منابع طبیعی**» به دست می آیند. همچنین پی بردید که منابع طبیعی انواع مختلفی دارند؛ مانند نفت و گاز، سنگ های معدنی، خاک و گیاهان.

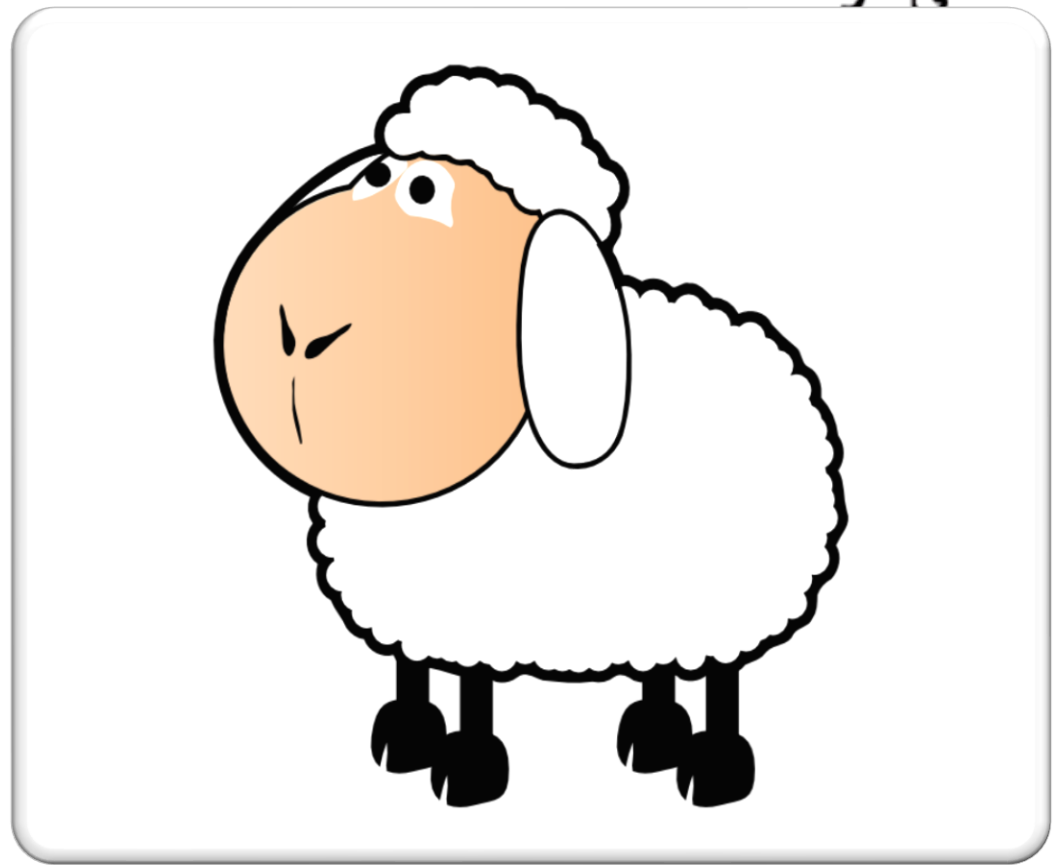
به شکل زیر توجه کنید.

چه چیزی مشاهده می کنید؟ توضیح دهید.

هر کارخانه ای برای تولید کالا به «**مواد اولیه**» نیاز دارد. مواد اولیه را به کارخانه می برند. در کارخانه، کارگران به کمک ماشین آلات در آنها تغییراتی به وجود می آورند و آنها را به کالاهای مورد نیاز تبدیل می کنند. به این فعالیت «**صنعت**» می گویند.

مواد اولیه کارخانه‌ها از منابع طبیعی به دست می‌آید. به نظر شما، برای تهیه نخ از کدام منابع طبیعی استفاده می‌شود؟

۱- کاربرگی شماره‌ی (۵) را در کلاس انجام دهید تا با «موادّ اولیه» بیشتر آشنا شوید.

کاربرگی شماره‌ی ۵

موادّ اولیه‌ی کارخانه‌ها

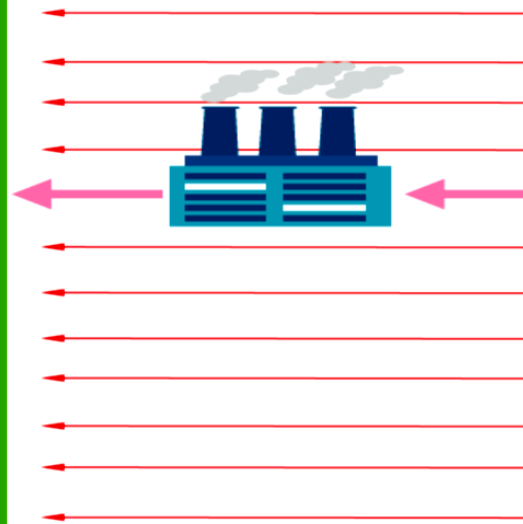
کارخانه‌ها برای تولید کالاها به موادّ اولیه‌ی مختلف نیاز دارند، از جدول زیر استفاده کنید و موادّ اولیه‌ی مناسب را انتخاب و در ستون مربوط به آن بنویسید.

موادّ اولیه

ورقه‌ی فلزی	چوب	فولاد
گوجه‌فرنگی	آرد	شیر
پارچه	پلاستیک	شیشه
زغال	بشم	نخ
کاغذ	چرم	مس

کالای تولید شده

رب گوجه‌فرنگی
ماکارونی
پنیر و ماست
کتاب
خودرو
پتو
قابلمه
مداد
تنگ و لیوان
مبلمان
کیسه‌ی زباله
کیف

موادّ اولیه

.....
.....
.....
.....
فولاد + شیشه + ورقه‌ی فلزی + چرم + مس
.....
.....
چوب + زغال
.....
.....
.....
.....

کالای تولید شده

رب گوجه فرنگی

ماکارونی

پنیر و ماست

کتاب

خودرو

پتو

قابلمه

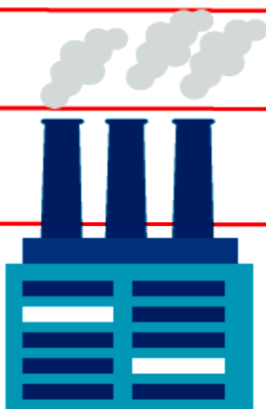
مداد

تنگ و لیوان

مبلمان

کیسه ی زباله

کیف

مواد اولیه

گوجه فرنگی

آرد

شیر

چوب

فولاد + شیشه + ورقه ی فلزی
+ چرم + مس

پشم

ورقه ی فلزی

چوب + زغال

شیشه

پارچه، چرم و چوب

پلاستیک

چرم

مواد اولیه کارخانه ها برای تولید

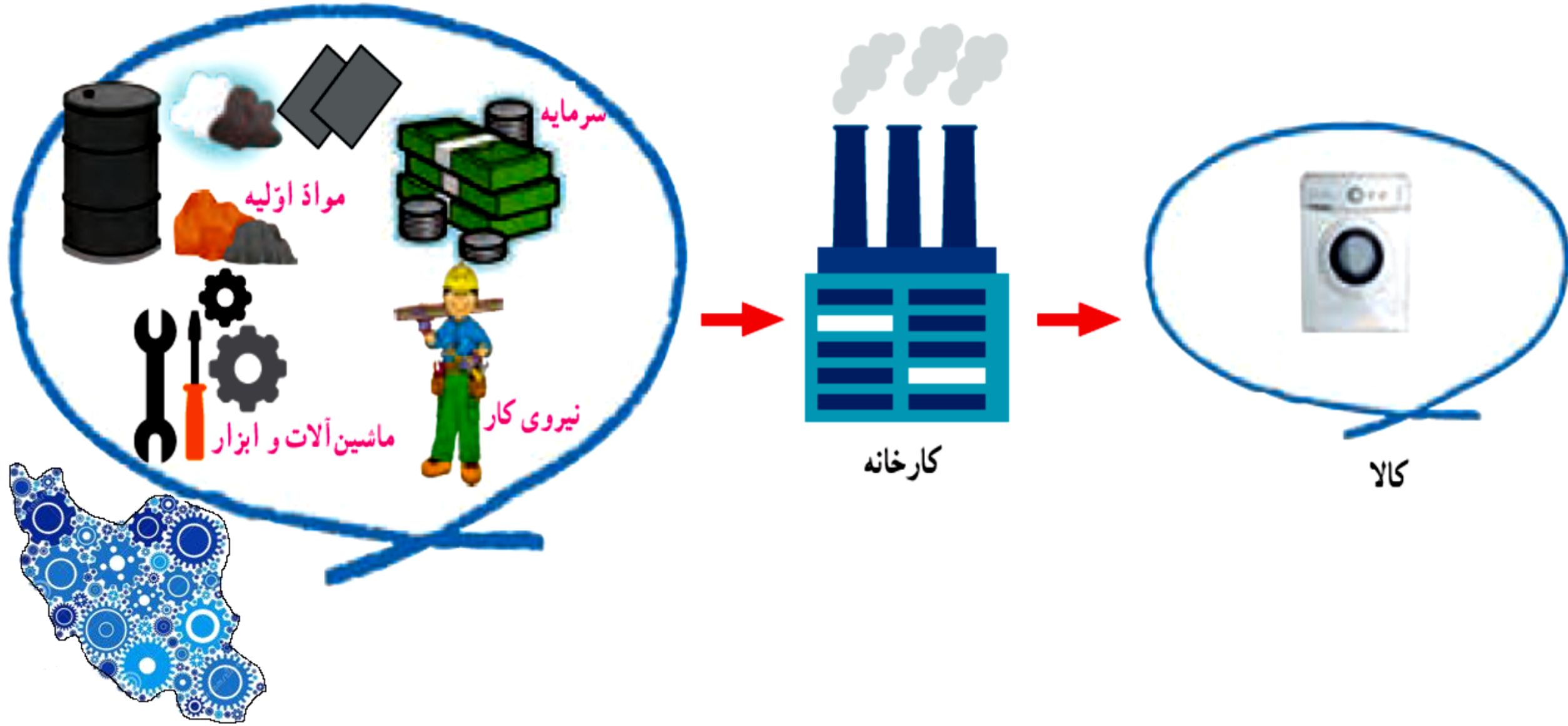
ورقه ی فلزی	چوب	فولاد
گوجه فرنگی	آرد	شیر
پارچه	پلاستیک	شیشه
زغال	پشم	نخ
کاغذ	چرم	مس

در گذشته‌های دور، اغلب مردم چیزهایی را که به آنها نیاز داشتند، خودشان در خانه یا کارگاه‌های کوچک تولید می‌کردند. مثلاً، برای اعضای خانواده‌ی خود لباس می‌دوختند یا فرش می‌بافتند. در آن زمان‌ها، یک کفّاش در کارگاهی کوچک روزی چند جفت کفش تولید می‌کرد اما امروزه یک کارخانه‌ی تولید کفش روزی صدها جفت کفش تولید می‌کند تا نیاز جمعیت را برطرف کند.

گفتیم که کارخانه‌ها برای تولید کالا به موادّ اولیه نیاز دارند. اکنون به تصویر نگاه کنید و بگویید یک کارخانه برای اینکه کالا تولید کند، علاوه بر موادّ اولیه به چه چیزهای دیگری نیاز دارد؟ **سرمایه، نیروی کار، ماشین آلات و ابزار**

فعالیت

- ۲- صاحبان کارخانه‌ها یا کارگاه‌های تولیدی باید همه‌ی کارگران و کسانی را که در کارخانه مشغول به کارند، بیمه کنند. پرس‌وجو کنید که این بیمه چیست و چه فایده‌ای دارد.
- ۳- کاربرگی شماره‌ی ۶ را در کلاس انجام دهید.
- ۴- به همراه معلّم خود از یک کارخانه بازدید کنید و به طور گروهی گزارش بازدید را بنویسید و در کلاس ارائه کنید.

کاربرگی شماره ۶

متن را بخوانید و جدول عوامل تولید را کامل کنید.

بازدید از یک کارخانه

دانش‌آموزان یک مدرسه با معلم خود از کارخانه‌ی خودروسازی بازدید کردند.
مدیر کارخانه برای آنها توضیح داد:

«در این کارخانه حدود ۶۵۰۰ کارگر در ۷ سالن تولید مشغول به کار هستند. در بخش اداری کارخانه ۹۰۰ نفر کارمند کار می‌کنند که شامل مدیران، معاونان، مهندسان، نگهبانان، نظافتچی‌ها و ... هستند. همه‌ی این کارکنان بیمه‌ی تأمین اجتماعی هستند. آنها پس از بازنشستگی یا در موقع حوادث ناشی از کار، از بیمه پولی برای گذراندن زندگی یا جبران ضررهایی که به آنها وارد شده، دریافت می‌کنند.

این کارخانه روزانه حدود ۵۰۰ تا ۶۰۰ دستگاه خودرو تولید می‌کند و برای تولید این خودروها به موادّ تولیدی کارخانه‌های دیگر نیاز دارد. برای مثال، از کارخانه‌های دیگر پلاستیک، فولاد، چرم، چوب، شیشه و... خریداری می‌کنند. بیشتر دستگاه‌ها و ماشین‌آلات این کارخانه با برق کار می‌کنند. برخی محصولات این کارخانه به کشورهای دیگر صادر می‌شوند».

عوامل تولید

نیروی کار: کارگران، کارمندان، مدیران، معاونان، مهندسان، نگهبانان، نظافتچی و

انرژی مورد نیاز: برق

مواد اولیه: پلاستیک، فولاد، چرم، چوب، شیشه و

سرمایه و ماشین آلات: ساختمان کارخانه، ۷ سالن تولید، ماشین آلات، پول برای خرید مواد اولیه و دستمزد کارکنان

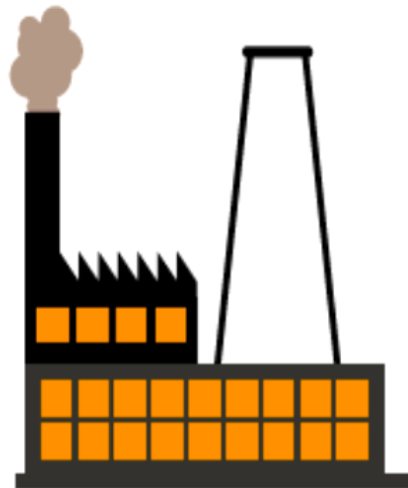
● صنایع کارخانه‌ای ایران

در کشور ما صنایع مختلفی وجود دارد.

به طور کلی، صنایع کارخانه‌ای را می‌توانیم به دو دسته تقسیم کنیم: **صنایع مادر و صنایع مصرفی.**

*** صنایع مادر** کالاهایی تولید می‌کنند که مردم آنها را نمی‌خرند و از آنها به طور مستقیم استفاده نمی‌کنند.

از این کالاها در کارخانه‌های دیگر استفاده می‌شود. برای مثال، کارخانه‌ی ذوب‌آهن ورقه‌های آهنی تولید می‌کند. این ورقه‌ها در کارخانه‌ها یا کارگاه‌های دیگر به کالاهای مورد نیاز مانند یخچال و اتومبیل تبدیل می‌شوند. صنایع ذوب‌آهن و فولاد از صنایع مادر هستند.

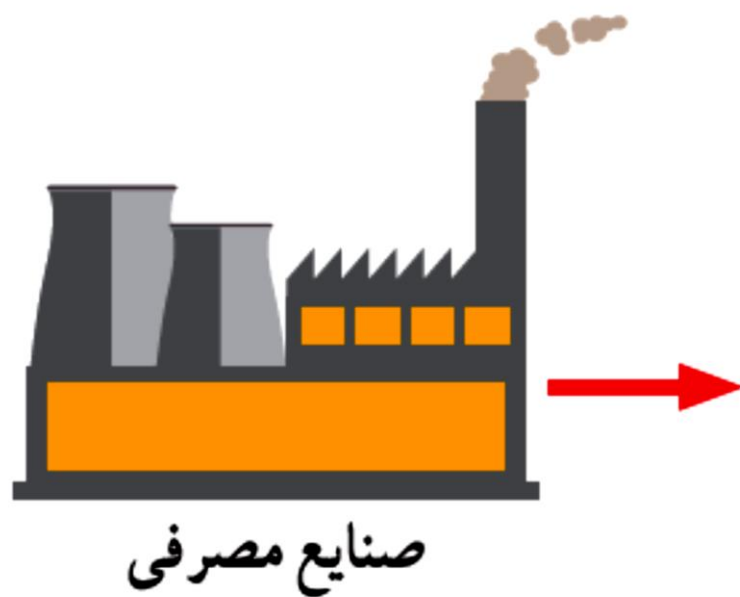

صنایع مادر

ورق فولادی

*** صنایع مصرفی** کالاهایی تولید می کنند که مردم آنها را می خرند
و به طور مستقیم مصرف می کنند یا مورد استفاده قرار می دهند.

لوازم خانگی

●پراکندگی صنایع مادر

مهم‌ترین صنایع مادر در کشور ما **صنایع ذوب‌آهن** **پتروشیمی** و **ماشین‌سازی** است.

صنایع ذوب‌آهن: در کارخانه‌های ذوب‌آهن قطعات آهن تولید می‌شود.
اولین کارخانه‌ی ذوب‌آهن ایران در نزدیکی **اصفهان** ساخته شده است.
سنگ آهن مورد نیاز این کارخانه از معادن آهن استان یزد تأمین می‌شود. سپس
در کوره‌های بسیار داغ ذوب می‌گردد و به آهن تبدیل می‌شود.

^ کارخانه‌ی ذوب آهن، اصفهان

صنایع پتروشیمی: کارخانه‌های پتروشیمی، نفت و گاز را به مواد شیمیایی تبدیل می‌کنند. از این مواد در کارخانه‌های دیگر برای تولید رنگ، چسب، کود شیمیایی، لاستیک و مواد شوینده (پودرهای لباس شویی) استفاده می‌شود.

^ کارخانه‌ی پتروشیمی، سازند اراک

صنایع ماشین‌سازی: در کارخانه‌های ماشین‌سازی، ماشین‌آلات و ابزار، دیگ بخار، جرثقیل و دستگاه‌هایی مانند اینها برای سایر کارخانه‌ها تولید می‌شود.

مواد اولیه‌ی کارخانه‌های ماشین‌سازی معمولاً از معادن آهن، سرب، روی و مس تهیه می‌شود.

△ کارخانه‌ی تولید ماشین‌آلات، (کمباین سازی اراک)

اکنون، در روی نقشه مهم‌ترین صنایع مادر کشور را مشاهده کنید.

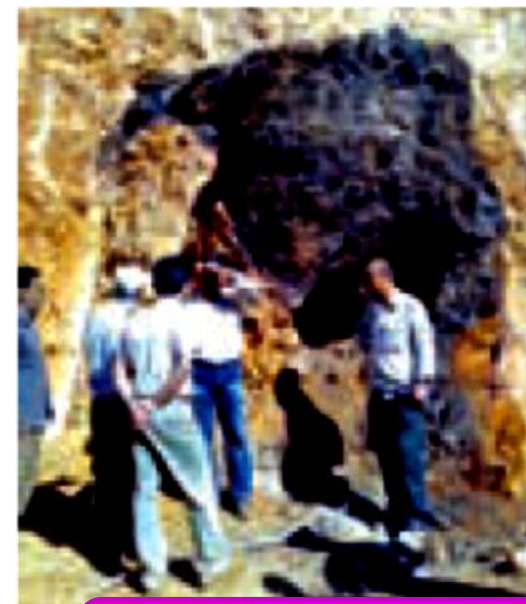

نقشه‌ی پراکندگی بعضی از صنایع مادر در ایران

صنایع مادر برای تولید کالا به موادّ اولیه نیاز دارند. آنها این موادّ اولیه را از «معدن‌ها» تأمین می‌کنند. کشور پهناور ما ایران معادن فراوانی دارد. معدن نعمتی خدادادی است.

^ معدن مس سرچشمه‌ی کرمان از بزرگ‌ترین معادن مس دنیاست.

^ معدن سنگ آهن بافق، یزد

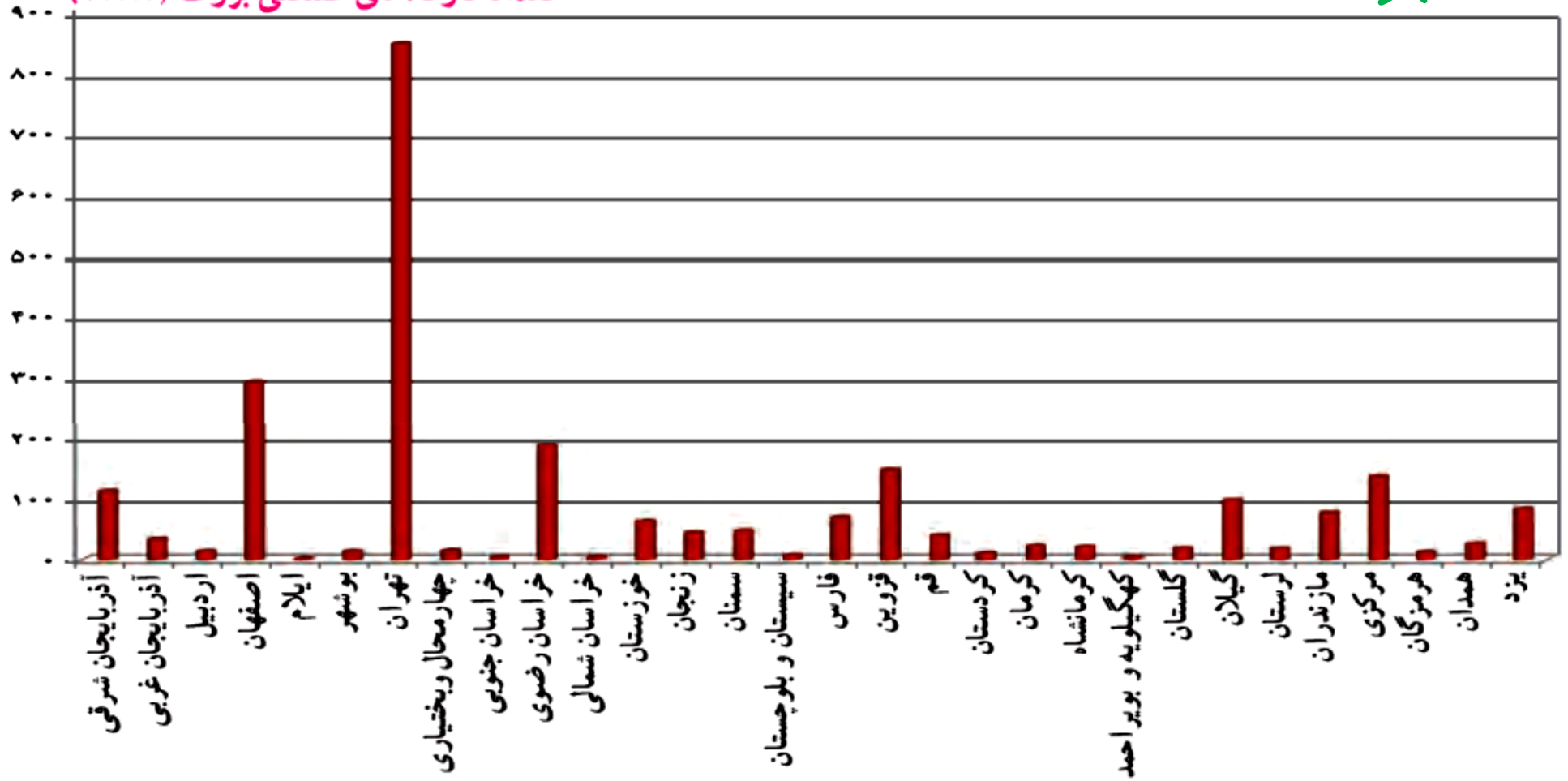
●پراکندگی صنایع مصرفی

تعداد صنایع مصرفی زیاد است و در اطراف شهرها و برخی روستاها و همه‌ی استان‌های کشور ما کارخانه‌های بزرگ و کوچکی وجود دارد که به تولید کالاهای مختلف مشغولند.

به نمودار توجه کنید. مهم‌ترین استان صنعتی ایران که بیشترین صنایع مصرفی را در خود جای داده کدام

استان است؟ **تهران**

تعداد کارگاه‌های صنعتی بزرگ (۱۳۸۲)

فعالیت

۵- چرا در اطراف شهرهای بزرگ، صنایع مصرفی زیادی تأسیس می‌شود؟

۶- معین کنید کدام صنایع زیر مصرفی و کدام مادر هستند.

پتروشیمی (مادر) فرش (مصرفی) کفش (مصرفی) قند و شکر (مصرفی) فولاد (مادر) پارچه‌بافی (مصرفی)

۷- به نقشه‌ی پراکندگی صنایع و معادن ایران توجه کنید. برای هریک از صنایع دو شهر را نام ببرید.

پتروشیمی: اصفهان، شیراز ذوب آهن و فولاد: اصفهان، خوزستان ماشین‌سازی: اراک، تبریز

۸- آیا در نزدیکی محل زندگی شما کارخانه‌ای وجود دارد؟ درباره‌ی آن گزارشی تهیه کنید.

(۵) به خاطر: وجود سرمایه

نیروی کار بیشتر

راحتی حمل و نقل کالا به اطراف

تو ایندی
تو ایندی
فراموشی
تجربہ